

МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РЕСУРСАМИ АВІАЦІЙНО- РЕМОНТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Визначено ключові аспекти управління ресурсним забезпеченням інвестиційної діяльності авіаційно-ремонтних підприємств, до яких віднесено оптимальність структури, мобільність та характер взаємодії інвестиційних ресурсів. Управління впливом зазначеними факторів дозволяє отримати нові можливості та підвищити інвестиційний потенціал авіаційно-ремонтних підприємств.

Certainly key aspects of management the resource providing of investment activity of aircraft-repair enterprises, which the optimum of structure, mobility and character of cooperation of investment resources, is attributed to. Management influence marked factors allows to get new possibilities and promote investment potential of aircraft-repair enterprises.

Ключові слова: інвестиційні ресурси, оптимальний склад, мобільність, взаємодія, потенціал.

ВСТУП

Динамічний розвиток ринкових відносин, зростання вартості ресурсів та потреби в раціоналізації їх використання обумовлюють проблематику методичного забезпечення управління інвестиційними ресурсами. Інвестиційна діяльність підприємства завжди займала важливе місце в наукових дослідженнях, оскільки забезпечує розвиток та перспективну ефективність. Цьому питанню присвятили свої праці Є.М. Сич, І.О. Бланк, Т.В. Майорова, Дж.М. Кейнс, Дж. Бейлі, Р.Барроу, Ч.Браун та багато інших. Економіку підприємств авіаційної галузі досліджують Кулаєв Ю.Ф., Бакаєв О.О., Подреза С.М., Коба В.Г., Матвеев В.В., Садловська І.П. та інші. Проте більшість авторів, розглядаючи інвестиційні ресурси, використовують інструментарій управління фінансовим капіталом підприємства. Проблеми управління в умовах ринкової економіки інвестиційними ресурсами авіаційно-ремонтних підприємств у наукових дослідженнях майже не розглядаються.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Таким чином, перед автором постає завдання розробки методичного інструментарію підвищення ефективності управління інвестиційними ресурсами авіаційно-ремонтних підприємств з метою забезпечення розвитку інвестиційного потенціалу, та в перспективі активізації інвестиційної діяльності.

РЕЗУЛЬТАТИ

Дослідження економічної сутності інвестиційних ресурсів проведено на основі порівняння існуючих трактувань поняття "інвестиційні ресурси". Автором виявлено, що більшість авторів, розглядаючи інвестиційні ресурси, розглядають капітал підприємства та його фінансове забезпечення [1, 2]. Автором встановлено, що інвестиційні ресурси являють собою всі види економічних ресурсів авіаційно-ремонтного підприємства (АРП), які можна залучити до інвестиційної діяльності. Таке широке визначення потребує більш глибокого дослідження складу та характеру ресурсів.

З метою виявлення складу інвестиційних ресурсів АРП сформулюємо особливості ресурсного забезпечення інвестиційної діяльності:

1. Інвестиційні ресурси підприємства з метою полегшення прийняття управлінських рішень можна поділити на фінан-

сові та не фінансові, внутрішні та зовнішні.

2. Для реалізації будь-якої інвестиції потрібно фінансове забезпечення та використання трудових ресурсів управлінського рівня, тобто фінансові та трудові ресурси — основні, матеріальні та нематеріальні — додаткові.

3. Матеріальні ресурси використовуються лише для інвестицій, пов'язаних з виробничими процесами.

Для узагальнення існуючих підходів до визначення видів ресурсів, які беруть участь в інвестиційній діяльності підприємства, їх класифікації, місця та вагомості в інвестиційній діяльності підприємства розглянемо більш детально економічний зміст кожного із зазначених ресурсів (рис.1).

На думку автора, фінансові ресурси найбільш коректно розглядати відносно середовища їх формування та титулу власності на ресурс, оскільки такий підхід задовольняє потреби якісного аналізу структури інвестиційних ресурсів підприємства. Тобто серед фінансових ресурсів доцільно виділяти внутрішні та зовнішні; власні, залучені та позичені. Такий підхід дозволяє приймати управлінські рішення щодо джерел фінансування інвестиційного процесу, а зазначені ознаки надають можливість оптимізації і зменшення вартості інвестиційних ресурсів.

Будь-яка підприємницька діяльність тісно пов'язана з використанням трудових ресурсів. Трудові ресурси — це сукупність працівників, які мають необхідну професійну підготовку, необхідні знання та вміння для ефективного виконання певних функцій [3]. Також до трудових ресурсів відносять моральність і мораль, інтелект, навички, кваліфікацію і досвід працівників. Вони безпосередньо впливають на конкурентні можливості підприємства і є найважливішим чинником створення конкурентних переваг [4]. У інвестиційній діяльності підприємства трудові ресурси виступають як сукупність працівників різного рівня (залежно від трудових функцій), що створюють умови для реалізації проектів.

Матеріальні ресурси підприємства залучаються до інвестиційної діяльності як:

1) об'єкти інвестування (оновлення чи модернізація, створення нових матеріальних активів);

2) матеріально-сировинна база для виробничих інвестицій (особливо земля, будівлі та споруди, обладнання);

3) виступають однією із форм інвестицій (наприклад, при створення нового підприємства).

Рис. 1. Структура та джерела формування інвестиційних ресурсів підприємства

Для створення нематеріальних ресурсів обов'язковими є наступні умови:

- 1) наявність трудового потенціалу, який здатен генерувати нові об'єкти інтелектуальної власності;
- 2) стабільність розвитку та отримання прибутку для формування гудвілу підприємства;
- 3) наявність законодавчої бази, яка визначає та охороняє майнові та інтелектуальні права суб'єктів господарювання;
- 4) фінансова підтримка при оформленні права власності на нематеріальний актив;
- 5) стійкість підприємницьких зв'язків, що можуть надати можливості для відстрочки платежів;
- 6) матеріально-ресурсне забезпечення, що створює умови для використання нематеріальних ресурсів.

На підприємствах України в структурі інвестиційних ресурсів переважають власні фінансові ресурси. Така тенденція викликана рядом особливостей інвестиційної діяльності в Україні:

— незалежно від спрямованості інвестиційного проекту (отримання прибутку чи соціального ефекту) потрібна певна первинна сума коштів;

— переважна більшість інвестиційних проектів на промислових підприємствах спрямовані на оновлення основних фондів, а тому підприємства намагаються самостійно вирішити проблеми забезпечення проекту,

— для залучення зовнішніх інвестиційних ресурсів потрібно підтримувати імідж підприємства, забезпечувати його привабливість, що забезпечується фінансовою стійкістю, рентабельністю та ліквідністю.

Таким чином, в ході дослідження структури інвестиційних ресурсів АРП України виявлено, що для здійснення інвестиційної діяльності необхідна наявність фінансових ресурсів. Тобто оптимізація структури інвестиційних ресурсів полягає в збільшенні частки власних фінансових джерел, що забезпечить його здатність реалізувати інвестиційний проект з мінімальною вартістю та необхідний рівень інвестиційної привабливості підприємства.

Також серед всіх розглянутих видів інвестиційних ресурсів саме фінансові найбільш ліквідні та здатні перетворитись в інвес-

тиції з найбільшою швидкістю (мобільністю). Проте матеріальні та нематеріальні ресурси формують можливості для більш ефективного використання фінансових ресурсів, підвищують здатність підприємства до активізації інвестиційної діяльності. Як правило, вартість матеріальних та нематеріальних ресурсів підприємства перевищує вартість фінансових, але в структурі інвестиційних ресурсів їх кількісна частка може бути невелика. При цьому важливими умовами є рівень інвестиційної мобільності, використання, інноваційності, рентабельності та інші показники ефективності.

Розглянувши та встановивши характер складу інвестиційних ресурсів АРП, автором встановлено, що оптимізації структури ресурсів, підвищення їх мобільності, встановлення характеру та направленості взаємодії дозволить підвищити ефективність управління інвестиційними ресурсами.

Оптимізація структури інвестиційних ресурсів є одним з найважливіших етапів управління ними, оскільки від цього залежить, насамперед, вартість використовуваних ресурсів та рівень здатності створити нові інвестиційні можливості для підприємства. Більшість вчених, говорячи про оптимальність структури

інвестиційних ресурсів, мають на увазі оптимальність капіталу підприємства, яка виражається через таке співвідношення використання власного та позичкового капіталу, при якому забезпечується найбільш ефективна пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності та коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, тобто максимізувалась його ринкова вартість [1; 5]. Під оптимальною структурою капіталу в літературі розуміють таке співвідношення її структурних компонентів, яке забезпечує максимальну вартість корпорації; мінімальну середньозважену вартість капіталу і одночасно високу кредитну репутацію фірми [6]; ефективну пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності та коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства [4]. Таке визначення не враховує участі не фінансових видів економічних ресурсів у інвестиційному процесі, використання яких впливає на загальні витрати та терміни по здійсненню інвестицій, ефективність кінцевого результату. Тому автором дається інше, більш ґрунтовне визначення: оптимізація структури інвестиційних ресурсів — це найбільш прийнятне співвідношення між видами економічних ресурсів, які беруть участь в інвестиційній діяльності, вартістю їх залучення та резервування для конкретного інвестиційного проекту у визначений період інвестиційного процесу.

Методологія оптимізації структури інвестиційних ресурсів на сьогоднішній день ґрунтується на теоріях управління капіталом підприємства. Тобто методи оптимізації фінансових ресурсів, інструментарій визначення ефективного співвідношення між власними та залученими коштами розроблені у наукових дослідженнях досить широко [5—11]. Проте, більшість дослідників не враховують участь не фінансових ресурсів у інвестиційній діяльності. Також чітко не визначено методи оптимізації співвідношення між внутрішніми та зовнішніми ресурсами підприємства. На сьогоднішній день лише внутрішня система управління та ефективність прийняття рішень визначають співвідношення між зазначеними видами інвестиційних ресурсів.

На першому етапі забезпечення оптимальності структури інвестиційних ресурсів визначаються початкові умови визначення оптимальної структури ресурсів (рис. 2).

Основою початкового етапу є встановлення чітких вимог

та цілей формування інвестиційних ресурсів, що потім визначить критерії оптимальності. Другий етап — пошук альтернативи — дозволяє виявити приховані можливості зменшення вартості ресурсів або визначити інші джерела формування інвестиційних ресурсів АРП. На третьому етапі приймаються управлінські рішення щодо вибору шляхів оптимізації, а четвертий — заключний етап — визначає оптимальність співвідношення між задіяними ресурсами відповідно до потреб інвестиційної діяльності АРП.

При оптимізації інвестиційних ресурсів автором пропонується визначити такі особливості оптимізаційного процесу на АРП:

1. Аналіз складу ресурсів у динаміці за низку періодів (кварталів, років), а також тенденції зміни його структури. Наприклад, для фінансових ресурсів розглядаються такі показники, як коефіцієнт фінансової незалежності, заборгованості, співвідношення між довгостроковими та короткостроковими зобов'язаннями. Далі вивчаються показники оборотності та рентабельності активів та власного капіталу.

2. Оцінка основних факторів, що визначають структуру інвестиційних ресурсів. До них належать:

- галузеві особливості господарської діяльності;

- стадія життєвого циклу підприємства (молоді компанії конкурентоздатною продукцією можуть залучати для свого розвитку більше позичкового капіталу, а зрілі використовують, переважно, власні кошти);

- кон'юнктура товарного та фінансового ринків, рівень прибутковості поточної діяльності;

- податкове навантаження на підприємство;

3. Оптимізація структури ресурсів за наступними критеріями:

- прибутковість;

- мінімізація рівня інвестиційних ризиків;

- мінімізація вартості та визначення альтернативної вартості;

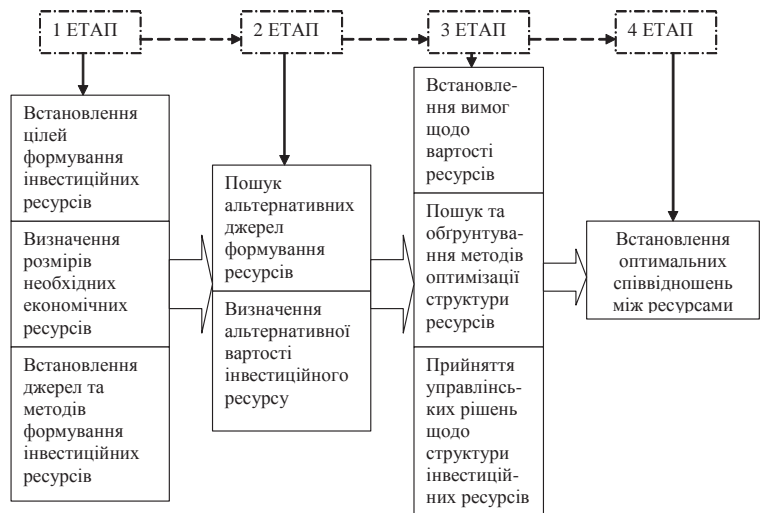
- співвідношення між фінансовими та не фінансовими, власними та позиковими ресурсами.

Наступним критерієм забезпечення якості інвестиційних ресурсів є підвищення їх мобільності. Поняття мобільності фінансових ресурсів широко застосовується у фінансовому менеджменті. Коефіцієнт ліквідності характеризує частку коштів для погашення боргів. Чим вище значення коефіцієнту, тим більше у підприємства можливостей забезпечувати безперервну роботу і розраховуватись з кредиторами.

Коефіцієнт мобільності оборотних коштів визначається діленням найбільш мобільної їх частини (грошових коштів) та короткострокових фінансових вкладень на вартість оборотних коштів [12]. Потрібно зауважити, що висока ліквідність свідчить про переважання грошових активів у структурі ресурсів, і навпаки — низька мобільність викликана значною часткою низьколіквідних активів (наприклад, матеріальних ресурсів).

В управлінні інвестиційними ресурсами ліквідність є частиною мобільності ресурсів, що визначена автором як швидкість перетворення ресурсів на інвестиції. При цьому ліквідність відображає здатність інвестиційних ресурсів стати джерелом фінансування інвестицій.

Упорядкована сукупність інвестиційних ресурсів дозволяє досягнути ефекту синергізму (походить від грецького "synergieia" і означає співробітництво, співдружність, що дозволяє одержати ефект від взаємодії різних факторів, який перевищує суму ефектів від впливу на розглянутий об'єкт кожного фактора окремо) при їх використанні [13]. Дане визначення виведено з дефініції самого поняття "синергізм", розглянутого в рамках менеджменту і теорії організацій. Однак кількісні вимірники синергічного ефекту ще розроблені недостатньо, тому ми можемо лише спостерігати в кінцевому результаті ефективність такої взаємодії. Проте, регулюючи процес взаємодії ресурсів та встановивши напрями і цілі управління інвестиційними ресурсами АРП, ми встановимо і характер взаємовпливу складових інвестиційних ресурсів.

Рис. 2. Процес оптимізації структури інвестиційних ресурсів

ВИСНОВКИ

Визначена структура та джерела формування інвестиційних ресурсів дозволили встановити основні аспекти впливу на ефективність інвестиційних ресурсів АРП, до яких віднесено оптимальність складу, мобільність інвестиційних ресурсів та характер їх взаємодії.

Методичний інструментарій підвищення ефективності управління інвестиційними ресурсами АРП, запропонований автором, ґрунтується розроблених рекомендаціях щодо встановленні та підтримці оптимальності, підвищенні мобільності та проектуванні взаємодії інвестиційних ресурсів.

Розроблені рекомендації дозволять підвищити інвестиційний потенціал АРП, зменшити вартість залучених до інвестиційної діяльності ресурсів та уникнути ризиків. Подальші дослідження направлені на визначення впливу запропонованого інструментарію на рівень інвестиційного потенціалу АРП, що дозволить проводити кількісну оцінку потенціалу.

Література:

1. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Т.В.Майорова; М-во освіти і науки України, Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана. — К.: Центр учб. л-ри, 2009. — 470 с.
2. Бланк И.А. Управление формированием капитала. — К.: Ника-центр-Эльга, 2000. — 508 с.
3. Мочерний С.В., Ларіна Я.С., Устенко О.А. Економічний енциклопедичний словник: У 2т. Т.1/ За ред.. Мочерного С.В.. — Львів: Світ, 2006. — 568 с.
4. Стрібіцький О.М. Стратегічний менеджмент / навч. посібник. — К.: Центр навч. літ-ри, 2006. — 312 с.
5. Бланк И.А. Основы инвестиционного менеджмента: в 2-х томах. — К.: Ника-Центр: Эльга-Н, 2001. — 511 с.
6. Нікбахт Е., Гроппеллі А. Фінанси: пер. з англ. В.Ф. Овсієнка та В.Я. Мусієнка. — К.: Основи, 1993. — 383 с.
7. Блех Ю., Гетце У. Инвестиционные расчеты: пер с нем. / Под ред. А.М.Чуйкина, Л.А.Галютина. — 1-е изд., стереотип. — Калининград: Янтартный сказ, 1997. — 450 с.
8. Брейли Р., Майерс С. Принципы корпоративных финансов: Пер. с англ. — М.: Олимп — Бизнес, 1997. — 1120 с.
9. Ван Хорн Дж.К. Основы управления финансами. — М.: Финансы и статистика, 2003. — 799 с.
10. Кейнс Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег. — М. Гелиос АРВ, 2002. — 352 с.
11. Шарп У.Ф., Александер Г.Дж., Бейли Д.В. Инвестиции. — М.: Инфра-М, 2003. — 1028 с.
12. Фінанси підприємств: підручник / за ред. А.М. Подерьогіна. — 3 вид. — К.: КНЕУ, 2000.
13. Смирнов А.Л. Организация финансирования инвестиционных проектов. — М.: Консалтбанк, 1996. — 461 с.

Стаття надійшла до редакції 20.09.2009 р.